DOI: 10.31319/2709-2879.2025iss1(10).332415pp38-45
УДК 338.242:005.591.6 (477)

Купріна Н.М., доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку та аудиту
Одеський національний технологічний університет, Одеса
ORCID ID: 0000-0003-4645-545X
e-mail: k.natali_@ukr.net

Kuprina Nataliia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of Accounting and Auditing
Odesa National University of Technology, Odesa

АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

ASPECTS OF INSTITUTIONAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE BUSINESS IN UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню напрямів інституціонального забезпечення застосування інноваційних підходів в економічної трансформації діяльності суб'єктів національної економіки та розвитку інноваційної складової бізнесу з метою забезпечення стабілізації і ефективності їх діяльності, конкурентоспроможності і інноваційного розвитку бізнесу в сучасних умовах функціонування в Україні. Проведено дослідження публікацій вчених щодо нормативного та наукового визначення та обґрунтування економічних категорій: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний бізнес. Доведено та обґрунтовано, що інституціональним забезпеченням для розвитку інноваційного бізнесу та проведенням імпаритетної реструктуризації на основі персистентної трансформації для суб'єктів національної економіки можуть бути органи місцевого самоврядування та органи державної влади України, власники та керівництво суб'єкта господарювання, інвестори та кредитори, що є актуальним в сучасних умовах функціонування економіки та її суб'єктів в сучасних умовах.

Ключові слова: *суб'єкти національної економіки, інновації, інноваційна діяльність, інноваційні бізнес-процеси, персистентна трансформація, ефективність функціонування, забезпечення розвитку, інституціональне забезпечення.*

The article is devoted to the study of the directions of institutional support for the application of innovative approaches in the economic transformation of the activities of subjects of the national economy and the development of the innovative component of business in order to ensure the stabilization and efficiency of their activities, competitiveness and innovative development of business in modern conditions of functioning in Ukraine.

A study of publications of scientists on the normative and scientific definition and justification of economic categories: innovation, innovative activity, innovative business was conducted. It was analyzed on the basis of publications of scientists that promising directions for institutional support for innovative business are: cooperation of educational institutions and industry in the field of development and research; expansion of the share of ICT exports; increase in the efficiency of activities and the number of innovative enterprises, growth in the output of products with a higher share of added value, and the implementation of innovative business, which is based on innovative activity, is not possible without the use of innovative infrastructure, which requires institutional support for the implementation of all business processes, including innovative ones.

Carrying out persistent transformation for subjects of the national economy in the system of ensuring the effectiveness of their functioning, competitiveness and development of activities at the macro-, meso-, mini-, micro-, nano-levels of research objects requires institutional support. But the method of such an assessment for subjects of other branches of the national economy in addition to the agri-food business requires clarification of the direction of activity and the scale for such an

assessment. It is proven and substantiated that the institutional support for the development of innovative business and carrying out parity restructuring on the basis of persistent transformation for subjects of the national economy can be local governments and state authorities of Ukraine, owners and management of the business entity, investors and creditors, which is relevant in modern conditions of the functioning of the economy and its subjects in modern conditions.

Key words: *subjects of the national economy, innovations, innovative activity, innovative business processes, persistent transformation, operating efficiency, ensuring development, institutional support.*

JEL Classification: *E61; O31*

Постановка проблеми. Сучасний стан суб'єктів національної економіки, як й самої економічної системи України, значно погіршився – їх функціонування, ефективність та результативність діяльності, забезпечення свої діяльності ресурсами та логістичні шляхи реалізації продукції, що визвано повномасштабним вторгнення Російської федерації в Україну та четвертий рік війни в країні.

Наше попереднє дослідження [1, 2] дозволило обґрунтувати необхідність пошуку інноваційних напрямів діяльності та функціонування важливих суб'єктів національної економіки, які забезпечують продовольчу та фінансово-економічну безпеку України та без яких неможливе забезпечення внутрішнього ринку і населення продовольчою продукцією, ефективної зовнішньої торгівлі та експорту такої продукції на зовнішні ринки, забезпечення конкурентоспроможності та ефективної економічної системи в сучасних умовах діяльності господарюючих суб'єктів в Україні.

Навіть під час війни в Україні, гостро постає необхідність застосування інновацій у всіх галузях та їх впровадження в діяльність суб'єктів економіки України, формування інноваційного бізнесу, створення та впровадження інноваційних бізнес-процесів та інновацій, що сприяє інноваційному розвитку як суб'єкту господарювання, забезпеченню ефективності його діяльності та конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, але й інноваційному розвитку всій національної економіки, об'єднань таких суб'єктів, напрямів діяльності, галузей.

Такі тенденції в сучасному функціонуванні суб'єктів національної економіки, не можливі без інституціонального забезпечення інноваційної діяльності та створення і розвитку інноваційного бізнесу в Україні, що підтверджує актуальність обраного напряму дослідження та розв'язання поставлених завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не можна не погодитись з дослідженням Гончаренко О.В. [3, 4], Остапенко І.Г [4], Самілик Т.М. [3], що саме інституціонально-еволюційний підхід є найбільш системним підходом в обґрунтуванні впливу інституціональних норм на інноваційну динаміку та інноваційну активність суб'єктів національної економіки. Гончаренко О.В. підкреслює, що саме в наукових роботах Д. Норта [5], Дж. Ходжсона, Й Шумпетера, О. Мельника [6], проведено дослідження на інноваційні процеси і перспективи формування ефективних інноваційних інститутів не тільки елементів інституціональних регулюючих механізмів, але й впливу формальних норм, аналіз різних методологічних підходів з деталізацією елементів інституціонального впливу на інноваційні процеси. Але, науковці зазначають те, що «при значному теоретичному доробку й різноманітті інструментів досліджень, залишаються доволі дискусійними питання інституціонального забезпечення формування й розвитку сучасних форм інноваційного бізнеса» [3, 4].

Наше попереднє дослідження підтверджує [1, 2], що розв'язання проблем забезпечення функціонування та конкурентоспроможності діяльності суб'єктів національної економіки, наприклад, сільськогосподарських підприємств та харчової промисловості, не можливі без впровадження сучасних інноваційних технологій в їх діяльність та систему управління для стабілізації і розвитку в сучасних умовах їх функціонування в Україні. Дослідженням таких аспектів і актуальних питань присвячені публікації вчених, таких як Б. Буркинського, А. Бутенка, О. Гончаренко, Л.Дейнеко, В. Дубницького, Б. Карлофф, А. Ковальова,

О. Коваленко, І. Ларіонова, Дж. Лодж,, В. Ляшенка, П. Саблука, М. Сичевського, С. Соколенка та інших вчених.

Наше попереднє дослідження дозволило довести та обґрунтувати [1, 2], що:

– персистентність діяльності суб'єкта сфери агропромислового виробництва – сільськогосподарських підприємств, суб'єктів харчової промисловості та їх об'єднань з повного циклу виробництва харчових продуктів, як інноваційний напрям стабілізації виробництва і забезпечення конкурентоспроможності, як суб'єкта агропромислового комплексу країни, відображає ступінь економічної стійкості такого об'єкта дослідження до впливу факторів зовнішнього середовища та достатній рівень ефективності його функціонування;

– для аналізу необхідності персистентності діяльності таких суб'єктів національної економіки необхідно застосувати методи, що дозволять оцінити ефективність функціонування та конкурентоспроможність за окремими рівнями дослідження на підставі застосування нових підходів для проведення такого аналізу;

– запропоновано застосування методичного підходу до оцінювання необхідності персистентної трансформації діяльності таких суб'єктів на макро- та мезорівнях дослідження, на основі стратегічного аналізу, що враховує повний цикл діяльності, який відрізняється від існуючих новими складовими: чинниками, що впливають на рівень довгострокової привабливості напряму діяльності та конкурентоспроможності досліджуваного сегменту; сформованою шкалою оцінювання чинників для об'єкту дослідження; визначенням економічної трансформації агропромислового виробництва регіону та напрямів діяльності, як суб'єкта національної економіки, та напрямів її розвитку на основі методу McKinsey.

На нашу думку, такий методичний підхід до оцінювання необхідності персистентної трансформації діяльності може бути адаптований й для інших суб'єктів національної економіки для забезпечення ефективності їх функціонування, конкурентоспроможності та інноваційного розвитку бізнесу в сучасних умовах та потребує формування і обґрунтування інституціонального забезпечення застосування інструментарію для здійснення аналізу, оцінювання та контролю проведення персистентної трансформації, що потребують подальших досліджень в контексті поставленої мети та цілей дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є дослідження інституціонального забезпечення застосування інноваційних підходів в економічній трансформації діяльності суб'єктів національної економіки та розвитку інноваційної складової бізнесу з метою забезпечення стабілізації і ефективності їх діяльності, конкурентоспроможності і інноваційного розвитку бізнесу в сучасних умовах функціонування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні інноваційно орієнтований бізнес є основою забезпечення конкурентоспроможності та ефективності діяльності суб'єкта економіки будь-якої країни. Законодавче визначення інновацій та обґрунтування інноваційної діяльності суб'єктів національної економіки в Україні визначено у Законі «Про інноваційну діяльність» [7], в якому наведено законодавче визначення термінів сфери дії такого законодавчого акту (табл. 1).

Дослідження підтверджує, що спектр категорій, якій визначено у Законі «Про інноваційну діяльність» [7], охоплюють всі суб'єкти національної економіки та напрями діяльності та визначають інновації як комплексне явища, а інноваційну діяльність – як процес, який спрямований на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, що базується саме на виробництві та наданні нових конкурентоздатних товарів і послуг на внутрішньому ринку України та їх експорт зовнішній ринок. Таким чином, відповідно до даного закону, інновації не обмежуються сферою виробництва товарів, робіт та послуг, а стосуються діяльності всіх суб'єктів національної економіки.

Не можна не погодитись з дослідженням Саблукова Ю.О. щодо аналізу сутності інновацій, що в сучасних дослідженнях є велика кількість підходів до їх визначення (табл. 2).

Таблиця 1. Законодавче визначення термінів сфери інноваційної діяльності суб'єктів національної економіки*

Категорія	Визначення сутності категорії
1. Інновації	Новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.
2. Інноваційний продукт	Результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим цим Законом.
3. Інноваційна продукція	Нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам, встановленим цим Законом.
4. Інноваційний проект	Комплекс заходів і процедур, необхідних для розроблення, створення та реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції, що відображені у комплекті документів, складених відповідно до вимог законодавства.
5. Пріоритетний інноваційний проект	Інноваційний проект, що реалізується в рамках пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.
6. Інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо)	Підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг.
7. Інноваційна діяльність	Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.
8. Інноваційна інфраструктура	Сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні.

**Складено автором на основі джерела [7]*

Таблиця 2. Аспекти визначення економічної категорії «інновації» в роботах науковців*

Автори	Визначення сутності категорії
1. Р. Акбердин, Л. Антонюк, В. Балукова.	Процес, що включає створення інноваційних проектів, впровадження новітніх технік та технологій, зміну технічних характеристик та введення нових управлінських рішень.
2. С. Бєшелєв, В. Геєць, Ф. Гурвич інші вчені.	Результат підприємницької діяльності, який виявляється у вигляді нових продуктів або послуг, що успішно комерціалізуються та знаходять своїх споживачів на ринку.
3. Ю. Бажал, Й. Шумпетер, інші вчені.	Полягають у зміні технологій виробництва, включаючи впровадження кардинально нових програм і методів управління виробничими процесами.
4. П. Друкер, Х.-Д. Хауштайну, В. Вінокурова, А. Койре, А. Буймов, А. Лєвінсон.	Підхід зосереджений на конкретних результативних аспектах інновацій (маркетингові інновації), що є плодом управлінської діяльності: інновації – завершені процеси, орієнтовані на комерціалізацію продуктів і їх подальше впровадження на ринку; технічні новинки, представлені у формі комерційних продуктів; методи та принципи інноваційного менеджменту, які сприяли комерціалізації.

Продовження табл. 2

5. С. Бешешелев, Ф. Гурьєвіч, В. Лапін	Підхід до визначення інновацій як на динамічного процесу: розгляд інновацій в контексті їх розвитку і змін у часі: на макро- або мікрорівні, визначаючи різні етапи їх розвитку і підкреслюючи темпоральну логіку цих процесів, що дозволяє глибше зрозуміти технологічні інновації, виявити ключові проблеми та визначити найефективніші шляхи управління та координації інноваційних процесів на рівні національної економіки.
6. Ю.О. Саблуков	Є категорією полісемантичною і багатогранною, відображаючи постійну динаміку та адаптацію до змінюваних економічних умов та соціальних вимог, що підкреслює важливість гнучкого підходу до визначення сутності та необхідність їх постійного переосмислення у контексті глобальних та локальних змін.
7. Л. Абалкін, М. Герасимчук, Я. Ван Дайн, С. Глазьєв, М. Кондратьєв.	Інновації як ключовий фактор суспільного та економічного розвитку, важливий для розуміння макроциклічних процесів інноваційної діяльності (без чіткого визначення понять «інновація» та «національна економіка»).

**Складено автором на основі джерела [8]*

Не можна не погодитись з вченими, які визначають інновації як «ключовий фактор суспільного та економічного розвитку, важливий для розуміння макроциклічних процесів інноваційної діяльності» [8, с. 13], та є основою інноваційної діяльності, яка «спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [7].

Дослідження Гончаренко О.В., Остапенко І.Г. підтверджують, що підвищенню інноваційної активності в економіці та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, перешкоджають саме: «обмежене фінансування та обсяги витрат на фундаментальну науку і розробки, низька привабливість наукової сфери для молоді, скорочення кількості дослідників та наукових структур, нерозвиненість або відсутність інноваційної інфраструктури, низька дієвість інструментів інституціонального забезпечення і фінансової підтримки виробників-інноваторів, незахищеність існуючої інтелектуальної власності, низька патентна активність, переважно низькотехнологічний експорт країни» [4, с.10]. Але, на думку вчених саме перспективними напрямами для інституціонального забезпечення інноваційного бізнесу є: «співпраця закладів освіти і промисловості у сфері розробок і досліджень; розширення частки експорту ІКТ; зростання ефективності діяльності і кількості інноваційних підприємств, зростання випуску продукції із більшою часткою доданої вартості» [4, с.10].

Таким чином, здійснення інноваційного бізнесу, який базується на інноваційній діяльності, не можливий без застосування інноваційної інфраструктури (табл. 1, п.7), що потребує інституціонального забезпечення здійснення всіх бізнес-процесів, у тому числі й інноваційних. Дослідження підтверджує, що інноваційний бізнес-процес охоплює напрями: створення, впровадження та використання інновацій (нових ідей, продуктів або послуг, технологій тощо), що призводять до позитивних змін в діяльності суб'єкту національної економіки та спрямують його діяльність на інноваційний бізнес, який забезпечує її ефективність функціонування, конкурентоспроможність та можливість розвитку й адаптації до агресивної зміни факторів зовнішнього середовища на ринку.

Наше попереднє дослідження у такому напряму дозволило [1, с. 178-208; 2]:

– сформувати механізм проведення імпаритетної реструктуризації суб'єктів агропродовольчого бізнесу для здійснення їх персистентної трансформації в системі забезпечення їх ефективності функціонування, конкурентоспроможності та розвитку діяльності;

– розробити інструменти забезпечення здійснення такої стратегічної реструктуризації та контролю за її проведенням у системі управління нею, в тому числі інноваційні бізнес-процеси.

Проведення персистентної трансформації для суб'єктів національної економіки в системі забезпечення ефективності їх функціонування, конкурентоспроможності та розвитку діяльності на макро-, мезо-, міні-, мікро-, нанорівнях дослідження об'єктів потребує інституціонального забезпечення (табл. 3). На нашу думку, метод оцінювання для суб'єктів інших галузей національної економіки, крім агропродовольчого бізнесу, потребує уточнення напряму діяльності та шкали для такого оцінювання.

Таблиця 3. Інституціональне забезпечення застосування інструментів проведення імпаритетної реструктуризації для персистентної трансформації суб'єктів національної економіки*

Об'єкт оцінювання	Оцінювання рівня конкурентоспроможності об'єкта дослідження		Проведення та управління процесом реструктуризації та персистентної трансформації		Замовник / ініціатор проведення дослідження
	Метод оцінювання / Інструменти оцінювання в системі управління	Функція управління	Інструменти в системі здійснення та управління	Функції управління	
1. Галузь (напрям дослідження), в т.ч. за регіональним рівнем дослідження	Метод McKinsey / Стратегічний аналіз на основі експертної оцінки	Аналіз	Зовнішній аудит	1. Планування. 2. Контроль. 3. Моніторинг.	1. Органи місцевого самоврядування. 2. Органи державної влади.
2. Суб'єкти: підприємства та їх об'єднання і формування (великий та середній бізнес)	КЕФ-аналіз/ Метод аналізу, що базується на теорії ефективної конкуренції на основі експертної оцінки	Аналіз	1. Зовнішній аудит (аудит спеціального призначення). 2. Внутрішній аудит. 3. Стратегічний управлінський облік.	1. Планування. 2. Облік. 3. Контроль. 4. Моніторинг.	1. Органи місцевого самоврядування. 2. Органи державної влади. 3. Власники або керівництво суб'єкта. 4. Інвестори. 5. Кредитори.
3. Суб'єкти: підприємства малого бізнесу	ЕФК-аналіз / Метод аналізу, що базується на теорії ефективної конкуренції на основі експертної оцінки	Аналіз	1. Зовнішній аудит (аудит спеціального призначення). 2. Внутрішній аудит**. 3. Стратегічний управлінський облік**.	1. Планування. 2. Облік. 3. Контроль. 4. Моніторинг.	1. Органи місцевого самоврядування. 2. Органи державної влади 3. Власники суб'єкта. 4. Кредитори.

**Джерело: розробка автора на основі [1, с. 211-212; 2, с. 79-80]*

***При наявності джерел на утримання управлінського персоналу*

Обґрунтування застосування відповідних інструментів та функцій управління для суб'єктів бізнесу для визначення ступеню персистентної трансформації діяльності та необхідності проведення імпаритетної реструктуризації нами були здійснені у [1, с. 191-243; 2, с. 76-80]. Інституціональним забезпеченням для розвитку інноваційного бізнесу та проведенням імпаритетної реструктуризації для суб'єктів національної економіки (табл. 3) можуть бути органи місцевого самоврядування та органи державної влади України, власники або

керівництво суб'єкта господарювання, інвестори або кредитори, що є актуальним в сучасних умовах функціонування економіки та її суб'єктів.

Висновки. Проведене дослідження публікацій вчених та власного дослідження з даної проблематики підтвердило, що:

– в Законі «Про інноваційну діяльність» визначено спектр категорій, які охоплюють всі суб'єкти національної економіки та напрями діяльності та визначають інновації як комплексне явище, а інноваційну діяльність – саме як процес, який спрямований на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, що базується саме на виробництві та наданні нових конкурентоздатних товарів і послуг на внутрішньому ринку України та їх експорт на зовнішній ринок;

– дослідження економічних категорій та праць вчених підтверджує, що визначення сутності терміну «інновації» не обмежуються сферою виробництва товарів, робіт та послуг, а стосуються діяльності всіх суб'єктів національної економіки; інновації визначаються, як ключовий фактор суспільного та економічного розвитку, важливий для розуміння макроциклічних процесів інноваційної діяльності, є основою інноваційної діяльності, яка спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг;

– перспективними напрямами для інституціонального забезпечення інноваційного бізнесу є: співпраця закладів освіти і промисловості у сфері розробок і досліджень; розширення частки експорту ІКТ; зростання ефективності діяльності і кількості інноваційних підприємств, зростання випуску продукції із більшою часткою доданої вартості, а здійснення інноваційного бізнесу, який базується на інноваційної діяльності, не можливий без застосування інноваційної інфраструктури, що потребує інституціонального забезпечення здійснення всіх бізнес-процесів, в тому числі й інноваційних;

– проведення персистентної трансформації для суб'єктів національної економіки в системі забезпечення ефективності їх функціонування, конкурентоспроможності та розвитку діяльності макро-, мезо-, міні-, мікро-, нанорівнях дослідження об'єктів потребує інституціонального забезпечення та метод такого оцінювання для суб'єктів інших галузей національної економіки крім агропродовольчого бізнесу, потребує уточнення напряму діяльності та шкали для такого оцінювання;

– інституціональним забезпеченням для розвитку інноваційного бізнесу та проведенням імпаритетної реструктуризації для суб'єктів національної економіки можуть бути органи місцевого самоврядування та органи державної влади України, власники або керівництво суб'єкта господарювання, інвестори або кредитори, що є актуальним у сучасних умовах функціонування економіки та її суб'єктів, що обґрунтовано нами.

- подальшого дослідження потребує детальна розробка етапів здійсненні інноваційних бізнес-процесів у системі проведення персистентної трансформації окремих видів діяльності суб'єктів національної економіки, що досліджуються.

Список використаної літератури

1. Купріна Н.М. Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», Одеса. 2019. 304 с.
2. Купріна Н.М. Сучасні інноваційні напрями та інструменти управління розвитком діяльності сільськогосподарських підприємств в системі АПК України. *Інноваційна економіка*. 2023. № 4(96). С. 73-82. URL: http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/1139 (дата звернення: 08.04.2025).
3. Гончаренко О.В., Самілик Т.М. Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 24. С. 7-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_24_3 (дата звернення: 08.04.2025).

4. Гончаренко О.В., Остапенко І.Г. Інституціональне забезпечення формування інноваційного бізнесу в Україні. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету.* 2022. №1(4). С.7-13.
5. Denzau A., North D. Shared Mental Models: Ideologies and Institutions. 1994. URL: https://www.researchgate.net/publication/4993843_Shared_Mental_Models_Ideologies_and_Institutions (дата звернення: 08.04.2025).
6. Мельник О.Г. Формування методологічних підходів у дослідженнях інновацій та інноваційного розвитку. *Актуальні проблеми економіки.* 2011. № 6 (120). С. 18-25.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність», затв. Верховною Радою України №40-IV від 04.07.2002р. (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text (дата звернення: 08.04.2025).
8. Саблуков Ю.О. Інноваційний бізнес: адаптація до споживацьких уподобань та нові маркетингові стратегії. *Актуальні проблеми економіки.* 2023. № 12 (270). URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/12/12.23._topic_Yuriy-O.-Sablukov-6-14.pdf (дата звернення: 08.04.2025).

References

[1] Kuprina N.M. (2019) *Zabezpechennia konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti Ukrainy: teoriia i praktyka* [Ensuring the competitiveness of Ukraine's food industry]. Odesa: Vydavnychyi dim «Helvetyka». (in Ukrainian)
[2] Kuprina N.M. (2023) Suchasni innovatsiini napriamy ta instrumenty upravlinnia rozvytkom diialnosti silskohospodarskykh pidpryiemstv v systemi APK Ukrainy [Modern innovative directions and tools for managing the development of agricultural enterprises in the agribusiness system of Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 4(96), pp. 73-82. Available at: http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/1139 (accessed 08 April 2025).
[3] Honcharenko O.V., Samilyk T.M. (2015) Instytutsionalne zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva [Institutional support for innovative development of agro-industrial production]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 24, pp. 7-10. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_24_3 (accessed 08 April 2025).
[4] Honcharenko O.V., Ostapenko I.H. (2022) Instytutsionalne zabezpechennia formuvannia innovatsiinoho biznesu v Ukraini [Institutional support for the formation of innovative business in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu*, no. 1(4), pp.7-13.
[5] Denzau A., North D.(1994) Shared Mental Models: Ideologies and Institutions. URL: https://www.researchgate.net/publication/4993843_Shared_Mental_Models_Ideologies_and_Institutions (accessed 08 April 2025).
[6] Melnyk O.H. (2011) Formuvannia metodolohichnykh pidkhodiv u doslidzhenniakh innovatsii ta in-novatsiinoho rozvytku [Formation of methodological approaches in research on innovations and innovative development]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no.6 (120), pp. 18-25.
[7] Zakon Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnist», zatv. Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy №40-IV vid 04.07.2002 r. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text (accessed 08 April 2025).
[8] Sablukov Yurii O. (2023) Innovatsiinyi biznes: adaptatsiia do spozhyvatskykh upodoban ta novi marketynhovi stratehii [Innovative business: adaptation to consumer preferences and new marketing strategies]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 12 (270). Available at: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/12/12.23._topic_Yuriy-O.-Sablukov-6-14.pdf (accessed 08 April 2025).

Надійшла до редколегії 29.04.2025